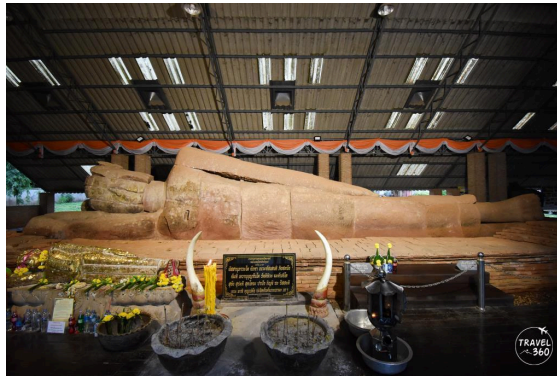
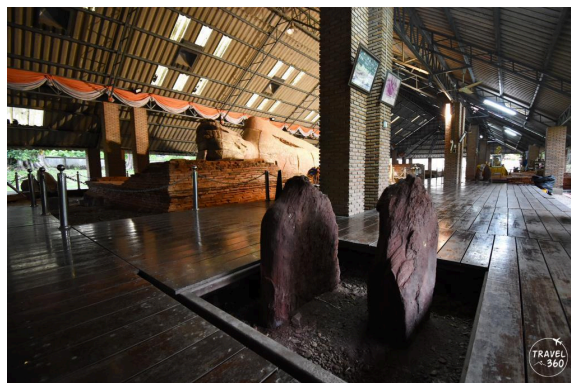

โบราณวัตถุจังหวัดนครราชสีมา

วัดธรรมจักรเสมาราม” ตั้งอยู่ที่ หมู่บ้านคลองขวาง ต.เสมา อ.สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป “พระพุทธไสยาสน์” คาดว่าสร้างขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 13 เดิมพื้นที่บริเวณของวัดนี้เป็นศาสนสถานในสมัยทวารวดีโดยองค์พระพุทธไสยาสน์สร้างขึ้นด้วยการนำหินทรายขนาดใหญ่หลายๆ ก้อน มาประกอบเข้าด้วยกัน ขนาดขององค์พระยาว 13.00 เมตร สูง 2.50 เมตร หันพระเศียรไปทางทิศใต้ ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก พระพักตร์ค่อนข้างเหลี่ยม พระขนงสลักเป็นสันนูนรูปปีกกา พระเนตรเหยียบลงค์ พระนาสิกแบน ขมวดพระเกศาเป็น รูปก้นหอย พระหัตถ์ขวารองอยู่ใต้พระเศียร ครองจีวรห่มคลุม ปลายพระบาทเสมอกัน

พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานอยู่ในอาคารก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 6.50 เมตร ยาว 26 เมตร ฐานอาคารที่ปรากฏมีความสูงเพียง 80 เซนติเมตร ภายในอาคารแบ่งเป็นสองห้อง คือ ห้องใหญ่ที่ประดิษฐาน องค์พระและห้องที่อยู่ถัดมาทางทิศเหนือมีบันไดขึ้นด้านหน้า ต่อมา ได้มีการก่อบันไดทางเข้าด้านข้างทางทิศ ตะวันออกเพิ่มอีก พร้อมกับก่อสร้างลานด้านหน้าเพิ่มเติมขึ้น ซึ่งลานนี้จะคร่อมทับใบเสมาและแนวกำแพงเดิม และมีการสร้างแท่นบูชาในสมัยหลังต่อมาด้วยในระยะต่อมาเมื่อชุมชนได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมขอม ก็ยังคงมีการนับถือศาสนาพุทธและเคารพบูชาพระนอน อยู่ ดังจะเห็นได้จากชิ้นส่วนประกอบอาคารที่มีรูปแบบของศิลปะขอม ที่ก่อสร้างดัดแปลงหรือเพิ่มเติมในสมัย หลังนั่นเอง โบราณวัตถุที่สำคัญที่พบบริเวณโบราณสถานพระนอน ได้แก่ ธรรมจักร พระพุทธรูป พระโพธิสัตว์ และยอดเจดีย์สัมฤทธิ์ขนาดเล็กอยู่ภายในวัดบ้านแก่นท้าว ห่างจากเมืองเสมาทางทิศตะวันตกประมาณ 300 เมตร เป็นเจดีย์ก่ออิฐ สมัย ทวารวดี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 13-14 สภาพปัจจุบันเหลือเพียงส่วนฐานเท่านั้น จากการขุดแต่งทางโบราณคดี สันนิษฐานว่าโบราณสถานหลังนี้ มีการก่อสร้างและดัดแปลง รวมสองระยะด้วยกัน

ระยะแรก เจดีย์มีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเพิมมุม ขนาดขององค์เจดีย์กว้าง 15.30 เมตร ยาว 15.30 เมตร มีบันไดทางขึ้นทั้งสี่ด้าน ผนังของฐานแต่ละด้านเป็นช่องสี่เหลี่ยมประดับด้วยลายปูนปั้น

ระยะที่สอง มีการก่ออิฐ พอกทับฐานในระยะแรก ทำให้เจดีย์มีผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดกว้าง 15.30 เมตร ยาว 15.30 เมตร และที่ฐานด้านทิศตะวันออก มีการก่ออิฐเป็นลานขนาดกว้าง 4 เมตร ยาว 15.30 เมตร ยื่นออกมา

ในช่วงเวลาที่เมืองเสมาได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมขอม โบราณสถานแห่งนี้ยังคงได้รับการทำนุบำรุงดูแลสืบมา ดังปรากฏหลักฐานเศษภาชนะเครื่องถ้วยขอมที่ได้จากการขุดแต่งบูรณะตัวเจดีย์

สำหรับธรรมจักรหินทรายศิลปะทวารวดีที่พบ เป็นชนิดเดียวกันกับที่พระปฐมเจดีย์ ศิลปะยุคทวารวดี มี

ลักษณะคล้ายล้อเกวียน ทำจากศิลาแลงขนาดใหญ่ มีหน้ากว้างทั้ง 2 ด้าน เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.41 เมตร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางดุมล้อ 31 เซนติเมตร ตอนล่างมีสลักคล้ายหน้าพนัสบดี ซึ่งมีลักษณะผสมสัตว์หลายชนิด คือ มีเขาเหมือนโค มีปากเป็นครุฑ มีปีกเหมือนหงส์ สัตว์เหล่านี้ล้วนเป็นพาหนะของเทพให้ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ส่วนพนัสบดีเป็นพาหนะของพระพุทธเจ้าตามความเชื่อของพุทธฝ่ายมหายาน ประดิษฐานอยู่ที่วัดธรรมจักรเสมาราม ภายในอาคารซึ่งอยู่ด้านซ้ายของโบสถ์

พระชัย หรือ พระไชย อันมีความหมายมงคลนาม หมายถึง ชัยชนะ นับตั้งแต่โบราณกาลนั้นถือได้ว่าเป็นพระพุทธรูปสำคัญมีพุทธลักษณะในปางมารวิชัย ตามพุทธประวัติ ในตอนที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปราบกองทัพพญามารวสวัตติ ได้ชัยชนะ และยังมีการกล่าวไว้ในพระราชพงศาวดารตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้น จะทำการอัญเชิญพระชัยไปด้วยในกองทัพยามไปราชการสงครามเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่กองทัพ ให้มีชัยชนะเหนืออริราชศัตรู นอกจากนี้ยังอัญเชิญไปตั้งในการพระราชพิธีต่างๆ อีกด้วย พระชัยเมืองนครราชสีมา พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๑๙ – ๒๐ เนื้อสำริด หน้าตักกว้าง ๑๕.๓ ซม. สูง ๒๒.๒ ซม. ประทับนั่งสมาธิราบบนฐานเตี้ย พระบาทขวาทับพระบาทซ้าย ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏิยาวทอดอยู่ใต้ชายรัดประคดพระพักตร์สี่เหลี่ยม พระเนตรเบิกกว้าง กรอบพระพักตร์มีไรพระศก (คอ) สองเส้น ขมวดพระเกศาเล็ก พระรัศมีทำเป็นรูปคล้ายหมอน้ำแบบศิลปะที่เรียกว่า พระพุทธรูปอุทอง ๒ มีจารึกอักษรขอม ภาษาบาลี (รูปแบบอักษรประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒ – ๒๓) ที่องค์พระโดยรอบเป็นยันต์และหัวใจพระคาถาต่างๆ ที่ด้านหน้า บริเวณพระอังสกุญ (จะงอยป่า) ด้านซ้ายจารึกตัวอักษร จ ที่พระนลาฏ (หน้าผาก) จารึกตัวอักษร ก ที่พระศอกจารึกตัวอักษร ก ที่พระอังสกุญด้านขวาจารึกตัวอักษร ส สำหรับคำว่า จะ กะ กะ สะ นั้น โบราณเรียกว่า คาถากาสลัก ในคัมภีร์วิชรสารัตถสังคหะ แต่งโดยพระภิกษุรัตนปัญญาเถระ โดยให้ความหมายไว้ว่ากำเนิดจากพระพุทธธรรม มงคลสูงสุด ๓๘ ประการ นั่นเอง

พระชัยเมืองนครราชสีมา เมื่อคราวสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จมาตรวจราชการเมืองนครราชสีมา ในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ หรือ ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ไม่ปรากฏแน่ชัด เจ้าเมืองนครราชสีมาได้นำถวายแด่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จึงทรงประดิษฐานไว้ ณ ห้องกลางกระทรวงมหาดไทย ศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้มอบให้กรมศิลปากรเป็นผู้เก็บรักษา ปัจจุบันเก็บรักษา ณ ห้องศิลปะอยุธยา อาคารประพาสพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (เลขทะเบียน อ.ย.๒๕)

พระคันธารราษฎร์” หรือพระปางขอฝน ถือเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวโคราชมาตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช มีอายุกว่า 300 ปี ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดพระนารายณ์ การแห่พระคันธารราษฎร์ เพื่อขอให้เมืองโคราชมีฝนตกต้องตามฤดูกาลและเป็นประเพณีที่ได้ปฏิบัติกันมาต่อเนื่องพระคันธารราษฎร์” สร้างโดย “พระยานครราชเสนี (สหัด สิงหเสนี)” เจ้าเมืองนครราชสีมา คนที่ 11 มีขนาดหน้าตัก 39 นิ้ว สูงประมาณ 1 เมตร 30 เซนติเมตร ครั้งเมื่อสร้างเสร็จสมบูรณ์ “เจ้าเมืองนครราชสีมา” ได้ริเริ่มประกอบพิธีอัญเชิญ “พระคันธารราษฎร์ แห่ลอดประตูชุมพล” เนื่องในวันสงกรานต์ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ประชาชนชาวโคราชเรื่อยมา

สำหรับ “พระคันธารราษฎร์” มีลักษณะเป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิราบ พระหัตถ์ขวายกเสมอพระอุระในท่ากวัค พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา เป็นกิริยารับน้ำ ลักษณะพระพักตร์ค่อนข้างกลม พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบต่ำ โดยลงยาสีเหมือนจริง พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์บางเรียว พระกรรณยาว เกือบจดพระอังสา ขมวดพระเกศา ทำเป็นรูปกันหอยเรียง ตลอดถึงพระเมาลี พระรัศมีทำเป็นรูปดอกบัวตูม ครองจีวรห่มเฉียง เปิดพระอังสาขวา มีริ้วผ้าที่ด้านหลังองค์พระพุทธรูป รองรับด้วยฐานบัวคว่ำบัวหงาย ทั้งนี้ประชาชนชาวโคราชนิยมกราบไหว้ “พระคันธารราษฎร์” เพื่อขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งเรียกชื่ออีกอย่างว่า "พระขอฝน"